

Brunislav Marijanović. Zdenci – Tomašanci: prapovijesno naselje kod Đakova = Zdenci – Tomašanci: a prehistoric settlement near Đakovo. Zadar: Sveučilište u Zadr, 2024.

238 str. ; ilustr. u boji

Monografija *Zdenci – Tomašanci: prapovijesno naselje kod Đakova* rezultat je istraživanja koje je autor proveo na jednom od brojnih prapovijesnih nalazišta u Slavoniji, koja se svojim sadržajem uklapa u širu sliku eneolitika (bakrenog doba) na slavonskom prostoru. Nalazište Zdenci nije jedino naselje koje pripada tome vremenskom periodu ali se od ostalih izdvaja barem u dva svoja temeljna aspekta: naseobinskom s prostornom organizacijom i kultnom koji obuhvaća posebne oblike žrtvovanja i religijske prakse.

Monografijom je obuhvaćen dio nalazišta na površini ugroženoj izgradnjom autoceste. Istraženo je preko 80 jamskih objekata od kojih je dio imao stambenu namjenu, a dio je služio drugim praktičnim potrebama.

Osim standardnih kulturoloških aspekata ranoeneolitičke lasinjske kulture (keramika, kameni i bakreni artefakti, privreda) u monografiji su posebno obrađeni naseobinski aspekti s organizacijom prostora primjenom matematičkih modela C. Ortona („Mathematics in Archaeology“), te kulturni objekti s nalazima žrtvovanih životinja (goveda). Žrtvovanje životinja (uglavnom goveda, a rjeđe drugih životinja) u eneolitičkim kulturama panonskog i peripanonskog prostora poznato je na više nalazišta ali je u kulturi koju obrađuje monografija iznimno rijetka pojava ograničena na samo tri jame s kosturima pasa. U tomu su smislu primjeri žrtvovanih goveda na nalazištu Zdenci posve nova i posebno značajna pojava.

Uz eneolitičke nalaze obrađeni su i pojedinačni nalazi brončanodobne i srednjovjekovne keramike čija je prisutnost posljedica posve kratkotrajnih aktivnosti na samom nalazištu i njegovom širem okruženju.